

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto rašymo užduotys

2009 m. mokyklinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

2009 m. gegužės 20 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

NURODYMAI

- Šiame sąsiuvinyje jums pateiktos **samprotavimo rašinio, teksto interpretacijos ir literatūrinio rašinio užduotys**. Pasirinkite **vieną iš jų** ir parašykite darbą.
- Pasitikrinkite, ar egzamino užduotyje nėra tuščių lapų ar kitokio aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Savo darbą (juodraštį ir švarraštį) rašykite mokyklos spaudu pažymėtuose ir jums išdalytuose lapuose. Pirmiausia užrašykite savo vardą ir pavardę, savivaldybę, mokyklą ir klasę (grupe). Užrašykite pasirinkto rašinio arba teksto interpretacijos temą. Pavyzdžiui:

..... *eilėraščio* *interpretacija*
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

..... *romano / apysakos / apsakymo / dramos* *ištraukos*
interpretacija
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

- Šiame sąsiuvinyje galite rašyti savo pastabas, komentarus ar pan.
- Jeigu naudojate juodraščiu, pasilikite pakankamai laiko perrašyti savo darbui į švarraštį, nes **juodraštis nebus tikrinamas**, tačiau jį irgi privalote atiduoti egzamino vykdytojui kartu su švarraščiu.
- Švarraštyje rašykite mėlynai rašančiu parkeriu arba tušinuku aiškiai ir įskaitomai. Koregavimo priemonėmis naudotis draudžiama.
- Turite parašyti 350–400 žodžių tekstą. Vertinant darbą, bus atsižvelgiama ir į apimtį.
- Švarraštyje suskaičiuokite žodžius ir paraštėje **nurodykite 350 žodžių ribą**.
- Palikite paraštes, kurios skirtos vertintojams.
- Prieš atiduodami darbą, dar kartą atidžiai pasitikrinkite, ar švarraštyje nepalikote klaidų. Jūs galite naudotis žodynais.

Linkime sėkmės!

I. SAMPROTAVIMO RAŠINIO UŽDUOTYS

1. Parašykite 350–400 žodžių samprotavimo rašinį tema

Ar jaunam žmogui reikia autoritetų?

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

Paauglystėje sunku buvo kalbėti apie autoritetą tiesioginėje aplinkoje. Žinoma, esu iš saugios, geros, draugiškos šeimos, bet apskritai aš buvau knygų vaikas, kurį brandino skaitomos knygos. Iš tiesų, mano autoritetai buvo daugiau knyginiai. Aš įsimylėjau mąstytojus, rašytojus, muzikantus, roko grupes, kurios buvo labai svarbios mano brendimui, bet mane tiesiogiai veikiantys, realūs žmonės į gyvenimą atėjo kiek vėliau, kai tapau studentu.

Leonidas Donskis, filosofas

Mums nerūpi mūsų krašte augančiai smulkiai „miesčionijai“ pataikauti. Ji jau ir be mūsų turi savo klusnių tarnų, kurie jų skonio šventai laikydami jį paplito ir iliustruotais laikraščiais, ir knygomis.

Mes gi pulsime į šią rambiąją masę, skaldysime jos storulį savimi pasitenkinimo mūrą, kovosime su jų aklu atsidavimu seniems autoritetams...

Mes juos tik pro šalį eidami paminėsime. Jie žili, autoritetingi. Turi savo pažiūras, kurias jau vėlu judinti. Tos pažiūros gerai kad XIX, o dažnai esti XVIII amžiaus!..

Ir kaipgi jiems nepykti, kad iš kažkur dygsta dygūs daigai. Ir jau ne taip kaip jie, bet kitaip drįsta dirbti! Dargi (akiplėšos!) jų autoritetų nepripažįsta!

Mes jiems sakome:

– Taip. Juk jūsų vardais gatvės pavadintos. Todėl jūs ne tik prieš dešimtį metų, bet ir šiandien naudingi. Mes gi pradėjome naują vagą...

Iš „Keturių vėjų“ žurnale skelbto straipsnio „Žengte marš! (Kūrybinė laboratorija)“, 1924 m.

Dabar autoritetas yra žmogus, kuris pakliūva į televiziją arba realybės šou. Tai diktuoja madą ir supratimą apie autoritetus.

Dalia Ibelhauptaitė, teatro režisierė

2. Parašykite 350–400 žodžių samprotavimo rašinį tema

Ką reiškia būti įsipareigojusiam tėvynei?

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

*Į darbą, broliai, vyrs į vyrą.
Šarvuoti mokslu atkakliu!
Paimsme arklą, knygą, lyrą
Ir eisim Lietuvos keliu!*

Maironis, „Užtrauksme naują giesmę“

Ir tapau savosios, lietuviškos visuomenės tarnas; ne, dar daugiau – jos vergas, dėl jos metų metais nebematęs, kaip skaisti saulutė šviečia ir džiugina. Kur tik kas man liepė eiti, ėjau, neatsiklausdamas, kas jį įgaliojo man liepti: bet tik visuomenės labui. Ėjau, dirbau be atodairos, laiku nesumetęs, ar aš tam kvalifikuotas. Liepė būti kunigu, kad galėčiau likti savo krašte, esu, nesiskundžiu ir nusikunigavęs nesijaučiu. Liepė būti žurnalistu, buvau. Liepė būti politikos veikėju, diplomatu, revoliucionierium, tik ne anarchistu (buvau kviestas vieno tilto sprogdinti), buvau. Liepė „profesorauti“, profesoriavau pačioje aukštojoje mokslo įstaigoje.

Iš rašytojo Juozo Tumo-Vaižganto laiško, 1932 m.

Manau, kad šiandien labai svarbu tiek krašte, tiek užsienyje gyvenantiems lietuviams kurtis Lietuvos valstybę kaip laisvą, savarankišką lygiateisių piliečių bendruomenę, jai įsipareigoti. Sutelktomis pastangomis turėtume griauti sienas, kurios tokiai bendruomenei rasti trukdo.

Darius Kuolys, Pilietinės visuomenės instituto direktorius

II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 350–400 žodžių teksto interpretaciją.

1 TEKSTAS

Salomėja Nėris

Iš rinkinio „Prie didelio kelio“

NAMO

Baltas rūkas jau kelias
Ties tamsia pakalne.
Šiltą mažą rankelę
Spaudžiu savo delne.

Iš tylos atsiduso:
– Aš nakties nebijau.
Šitas kelias juk mūsų,
Ir namelis tuojau?..

Mus tėtukas sutinka,
Šunė Margis su juo...
Kregždės narstys aplinkui,
Ir špokai¹ nusijuoks.

Ar tikrai, mamutėle?
– Netikrai, netikrai...
Gęsta nuostabiai tyliai
Tolimi vakarai...

Šaltas vėjas Uralo
Beria dulkėm akis...
Ar tas kelias be galo?
Ar be galo naktis?

Paukštė mažą paukštelį
Šildo plunksna švelnia...
Šiltą mielą rankelę
Spaudžiu savo delne.

Ufa, 1942. V.28.

Salomėja Nėris. Prie didelio kelio. – V., *Vaga*, 1994

¹ Špokas – svet. varnėnas.

2 TEKSTAS

Vincas Mykolaitis-Putinas

ALTORIŲ ŠEŠĖLY

I. BANDYMŲ DIENOS

IX

(Ištrauka)

Šeštadienį atvažiavo daug klierikų giminių. Parlatoriume¹ skambėjo kalbos ir moterų juokas. Vienu seserys kitiem buvo pažįstamos. Tomis dienomis įėjimas į seminariją būdavo laisvesnis ir pasimatymas lengvesnis. Tie, kurie neturėjo svečių, rasdavo priežastį bent pereiti per parlatoriumą ir pamatyti naujų veidų, išgirsti naujų balsų ir jauno mergaičių juoko.

Liudo Vasario nė vienas pažįstamas neatlankė, ir jam buvo liūdna, girdint tuos linksmus balsus ir juoką. Iš anapus mūrų vėl plūstelėjo laisvo gyvenimo srovė – ir vidur žiemos pasivaidino viliojantis vasaros vaizdas. Atminty vėl atgijo Liucės paveikslas, paskutiniaisiais laikais beišnykštąs iš jo minčių ir įvaizdžių rato.

Jis išėjo į sodą. Naujai pasnigtas sniegas minkštai girgždėjo po kojomis, už seminarijos sodo skambėjo rogių varpeliai, kažkas šūkavo, kažkas kalbėjo. Sparčiai žingsniuodamas seminarijos sodo takais, jis atsiminė sceną Petrylos sode, kaip Liucė užspaudė delnais jam akis ir nosį, kaip jinai jį pajukė ir pabėgo. Bet dabar jam, tai atsiminus, jau nebuvo nei gėda, nei pikta, bet juokinga.

– Išdykusi mergiotė, – tarė jis sau, linksmi nusišypsojo ir tęsė toliau savo kelionę aplinkui sodą.

Jis jau buvo išaukęs iš vaikiško bailumo atrodyti juokingam ir turėjo jau daugiau pasitikėjimo savimi. Jam dabar rodėsi, kad, sutikęs Liucę, pats primintų tą sceną ir iš savęs pasijuoktų kartu su ja. Jis norėjo dar pratęsti Liucės atsiminimą, sudaryti naujų vaizdų ir scenų, bet šiandien jam tai jau nevyko. Jo mintys spruko tolyn, vaizdai trūko ir maišėsi. Liucės atsiminimas jo nebejaudino ir vaizduotės nebežadino. Tačiau jis pajuto savy kažkokią tuštumą, spragą, nerimastį – ir laukimą kažin kokio susitikimo, naujos nepaprastos pažinties.

Jis vaikščiojo vienas tuščiais sodo takais, o ankstybas žiemos vakaras jau pilku, balzganu melsvumu aptraukė Katedros bokštus ir seminarijos rūmus, ir visa, kas tik buvo prieš jo akis. Pradėjo snaigioti didelėmis, iš reto krintančiomis snaigėmis, kurios sagstėsi prie jo palto ir, švelniai paliesdamos, kuteno blakstienas.

Pamažu jį pagavo svajinga nuotaika. Rodėsi jam, kad jis ne suka aplinkui aukšta siena aptvertą seminarijos sodą, bet eina ir eina vis pirmyn į tą balzganą melsvumą nežinomu, nesibaigiamu keliu. Nušvitusiu veidu ir klaidžiojančiu lūpose šypsniu, jis ne tik svajojo, bet ir gyveno vieną savo skurdžios jaunystės pasaką. Ir rodėsi jam, kad iš ano krašto priešais jį ateina toji Nepažįstamoji, Neregėtoji, kurios prisitariamą jis štai taip gyvai jaučia.

Šilta malonaus jausmo banga užliejo jo krūtinę, ir tokios laimingos valandos jis neturėjo jau labai seniai. Jisai buvo užmiršęs seminariją ir nekenčiamą „labirintą“, ir nuobodžias meditacijas, ir neraminančias išpažintis – ir viską, kas jį varžė ir skyrė nuo plataus gyvenimo ir gražaus pasaulio...

Tą minėtą vakarą klierikas Vasaris, grįždamas iš sodo kelionės į seminarijos mūrus, kartu nešėsi ir neaiškią viltį, bene iš tiesų laukia jojo koks visai netikėtas susitikimas parlatoriume. Ir jis neiškentė ten nenuėjęs ir nepasirodęs. Jis, žinoma, nieko ten nerado, bet neaiški viltis jojo nepametė.

V. Mykolaitis-Putinas. Raštai, 4 t. – V., Vaga, 1992

¹ Parlatorijus – vienuolyno kambarys, skirtas pokalbiams su atvykėliais, ypač pasauliečiais; pokalbių vieta.

3 TEKSTAS

Bitė Vilimaitė

KADA PIEŠIME PERLINĘ VIŠTELĘ?

(Ištrauka)

Spardydama *Pepsi* skardinę, Evelina parėjo namo. Butas, išvažiavus mamai, buvo tuščias ir tarsi padidėjęs. Evelina pyko ant mamos, kad ją paliko. Ir dar buvo labai nepatenkinta, kad turi vaikščioti į tas siuvinėjimo pamokas.

Jau pačią pirmą dieną senutė supynė Evelinos garbanas į storą kasą, kad plaukai nelįstų į akis. Pamokė ją lankeliu ištempti audinį, ir tada Evelina kategoriškai atsisakė pasiimti į rankas adatą ir nusviedė lankelį ant grindų.

– Ak, – susikrimsi tarė senutė, – kaip čia atsitiko, kad jaunos mergaitės nebenori mokytis siuvinėti kryželiu? Juk gali kada nors prireikti šitokiu būdu užsidirbti duoną.

Ji taip sielvartavo, kad net atsigulė ant savo mažos, beveik vaikiškos lovos ir žiūrėjo į Eveliną, dūsaudama, aiškiai jos gailėdamasi.

– Gal verčiau pieškime paukščius? – pasiūlė Evelina nesmagi.

– Labai gaila, vaikeli, bet šiuose namuose šiandien nėra nei dažų, nei tinkamo popieriaus, – apgailėstaudama tarė senutė. – O paskui aš tave išmokysiu piešti perlinę vištelę ir antį, ir net erelį, susisukusį lizdą kalnuose...

– Tai aš išeinu, – tarė Evelina. – Man čia nėra ką veikti. – Ir ji iš tikrųjų išėjo, taip trenkusi durimis, kad net suvirpėjo angelo sparnai paveiksle.

Kitą dieną Evelina rado senutę gulinčią.

– Aš turiu prašymą. Kažkodėl šiandien mane visai apleido jėgos... Čia pat už kampo yra labdaros valgykla. Tu pasiimk štai šituos indus. – Senutė parodė puodelį. – Ir parnešk man ko nors užvalgyti. Ką duos. Nesvarbu. Aš viską mėgstu. Pasakyk, kad „siuvinėtoja šiandien blogai jaučiasi“...

Evelina, pagriebusi indus, kaip audra išiveržė į tą vargšų žmonių valgyklą. Dvi vienuolės jau šluostė stalus, ir valgio jau nebebuvo likę.

– Siuvinėtoja šiandien blogai jaučiasi, – tarsi kokį slaptažodį pasakė Evelina ir pamatė, kaip susijaudino jaunos vienuolės veidas.

Paėmusi puodelį, ji įdėjo truputį košės, išgramdžiusi iš katilo dugno, ir kelias duonos riekutes, kurias buvo pasilikusi sau.

– Tik tiek? – paklausė Evelina.

– Rytoj ateik anksčiau, – pasakė vienuolė maloniai. – Turėsime sriubos, kukulių... O šiandien jau viskas.

Tą dieną senutė siuvinėtoja karališkai papietavo. Ji stebėjosi, koks gausus ir sotus šiandien valgis – Evelina parnešė iš labdaros valgyklos picą su grybais, mielines, pagerintos tešlos bandeles su ryžiais ir dar du bananus.

– Vaikeli, tu būtinai turi suvalgyti vieną bananą, – įkalbinėjo ji Eveliną.

Evelina sėdėjo senutės kojūgalyje ir šypsojosi ta savo šypsena, kurios taip ilgėjosi jos motina. Šią akimirką Italijoje, pasibaigus konkursui, jai dėjo ant galvos laurų vainiką už dainavimą – kito tokio balso nebuvo visame pasaulyje!

– O dabar susirask lankelį, išverk siūlą į adatą, ir pradėkime darbuotis. Žiūrėk, kaip tu panaši į tą vaiką, kurį saugo angelas.

Evelina nenorom išžiūrėjo į išsiuvinėtą paveiksliuką ant sienos. Mergaitė, garbanota, rubuilė, sveika, ilgomis blakstienomis, kurios metė ant veido šešėlius, nerūpestingai gulėjo visai ant bedugnės krašto, minkštose samanose, čia pat stiebėsi viržiai, nusagstyti mažyčiais violetiniais žiedeliais, – ir visa tai – išsiuvinėta „kryželiu“...

– Ak, aš niekada taip neišmokysiu, – pasakė Evelina.

– Pradėsime nuo gėlytės, pačios mažiausios gėlytės širdies kampelyje.

B. Vilimaitė. Papartynų saulė. – V., *Tyto alba*, 2002

III. LITERATŪRINIO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš siūlomų temų ir parašykite 350–400 žodžių literatūrinį rašinį. Rašydami remkitės ne mažiau kaip dvejų autorių kūryba, bent vienas jų turi būti iš šių autorių:

- *Maironis*
- *Jonas Biliūnas*
- *Justinas Marcinkevičius*

Siūlomos temos:

- **Laimė ir pareiga lietuvių literatūroje**
- **Gerumo teigimas lietuvių literatūroje**
- **Jauno žmogaus siekiai lietuvių literatūroje**

